

Rapport 22

Nulmeting dak- en thuisloosheid

Onderzoeker: Evy Meys

Promotor: Koen Hermans

Samenvatting

De overheid beschikt momenteel over weinig of geen objectief onderbouwde gegevens over de thuislozenpopulatie in Vlaanderen. In opdracht van Jo Vandeuren, minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, voert het Steunpunt WVG daarom een onderzoek uit dat een nulmeting van de dak- en thuislozenpopulatie in Vlaanderen beoogt. Hierbij bouwen we voort op ons eerder onderzoek naar een monitoringinstrument om de vraagzijde op een uniforme wijze in kaart te brengen (Robeyns, Demaerschalk, & Hermans, 2011).

Dit onderzoeksproject beoogt een inschatting van de aanwezige dak- en thuislozenpopulatie naar (socio-demografische) kenmerken, zorgbehoeften, oorzaken en triggers van thuisloosheid en naar type van thuisloosheid ('recent' versus 'chronisch'). Meer specifiek voeren we een meting uit in de categorieën van de dakloze populatie, thuislozen en de personen met instabiele huisvesting als gevolg van een (dreigende) uithuiszetting.

Volgende onderzoeksvragen vormen de operationalisering van de onderzoeksdoelstellingen:

1. Hoeveel personen zijn dak- en thuisloos in Vlaanderen?
2. Wat is het profiel van de personen die tot de categorieën van de dakloze populatie, thuislozen en de personen met een instabiele huisvesting als gevolg van een dreigende uithuiszetting behoren op het moment van de nulmeting?

We organiseren hiervoor een bevraging van de gebruikers van de winteropvang, thuislozenzorg van de CAW's, doorgangswoningen van de OCMW's en brengen eveneens de vorderingen tot uithuiszettingen van de OCMW's in kaart. Onderstaande tabel geeft de afbakening van de onderzoekspopulatie en de betrokken voorzieningen weer in dit onderzoek.

ETHOS	Betrokken in onderzoek
Daklozen (ETHOS 1 & 2)	Gebruikers winter- en noodopvang
Thuislozen (ETHOS 3, 4 en 7)	CAW's: <ul style="list-style-type: none"> - Residentiële opvang - Crisisopvang - Begeleid wonen OCMW: Doorgangswoningen
Instabiele huisvesting (ETHOS 9)	OCMW: Vorderingen tot uithuiszettingen

In wat volgt, bespreken we kort de onderzoeksresultaten die naar voren kwamen uit deze bijkomende metingen. We geven eveneens per onderzoeksgedeelte de beleidsaanbevelingen weer.

In de **winteropvang** werden tijdens de bevragsingsperiode van 711 volwassenen en 53 kinderen gegevens geregistreerd. Daarnaast werden 593 weigeringen geregistreerd. Er werd vooropgesteld om met deze deelbevraging de ETHOS-categorieën 1 en 2 in kaart te brengen. We merkten hierbij echter dat dit geen evidente doelgroep is om te meten. Door de bevraging te lanceren in de verschillende winteropvang van Vlaanderen konden we echter een gedeelte in kaart brengen. We missen hierbij de personen die niet bereikt worden door de winteropvang en de gebieden waar geen winteropvang voorhanden is. Een tweede aspect dat in deze meting naar voren komt, is het onderscheid tussen de verschillende winteropvangcentra en meer specifiek het onderscheid tussen de winteropvangcentra en nachtopvangcentra (met uitbreiding in de winter). Het is niet gekend tot in hoeverre dit onderscheid een invloed heeft op het aantal en profiel van de daklozen.

Naar profiel van de daklozen zien we dat 10.3% van de gebruikers van de winteropvang jongvolwassenen betreft en dat 53 kinderen gedurende de bevragsingsperiode mee aanwezig zijn in de winteropvang. Een tweede profielaspect betreft de geregistreerde gezondheidsproblematieken en instellingsverledens. Deze blijken eerder aan de lage kant te zijn in vergelijking met de vooropgestelde verwachtingen. Een laatste aspect betreft het aanwezig zijn in de winteropvang van zowel recente als meer langdurige daklozen.

Beleidsaanbevelingen winteropvang:

- In kaart brengen van de daklozen in regio's waar op dit moment geen winteropvang wordt voorzien
- In verder onderzoek: een onderscheid maken tussen permanente nachtopvang en winteropvang. Wat zijn verschillen in profiel tussen deze vormen?
- Nader onderzoeken van de overlevingsstrategieën en verblijfplaatsen van dakloze vrouwen
- Aandacht voor kinderen in de winteropvang
- Scherper in kaart krijgen van het aantal weigeringen

- Mensen met een precair verblijfsstatuut in de winteropvang: op het kruispunt van thuislozenzorg en migratiebeleid. Verder uitklaren op welke manier de verschillende beleidsactoren en –niveaus kijken naar dit thema
- Meer inzetten op preventie van uithuiszetting
- (verder) Investeren in housing first

In de analyses van de **thuislozenzorg** komen volgende aspecten naar voren. Er werden tijdens de bevragsperiode 3019 volwassenen en 1675 kinderen geregistreerd in de thuislozenzorg van de CAW's en de doorgangswoningen van de OCMW's. Hierbij zien we dat voor de doorgangswoningen acht op tien cliënten zich buiten de centrumsteden bevinden.

Naar profiel zien we in de drie besproken hulpverleningsvormen dat alleenstaande gezinnen (al dan niet met kinderen) de vaakst voorkomende gezinssamenstelling vormt. We bespraken daarnaast ook de problematieken en instellingsverledens die naar voren komen bij deze begeleidingsvormen. Daarbij komen de CAW's sterker naar voren dan de cliënten van de OCMW's. Bij de uit- en doorstroom uit de begeleidingsvormen komt naar voren dat deze sterk beperkt is voor de drie begeleidingsvormen en dat gesproken kan worden van een opstopping naar nieuwe instroom. Voor de begeleidingsvormen tot slot zien we dat zowel OCMW's als CAW's een instroom organiseren, maar wordt de vraag gesteld wat de eventuele mogelijkheden zijn van een intersectoraal verhaal met een integrale aanpak.

Beleidsaanbevelingen:

- Verder onderzoek naar het vastlopen van de hulpverlening (beperkte uitstroom en de gevolgen voor de instroom)
- Verder onderzoek naar hoe vermeden kan worden dat personen met eerdere ervaring in de thuislozenzorg opnieuw in de (residentiële) thuislozenzorg terechtkomen.
Mogelijke beleidsoptie: Meer langdurige ambulante woonbegeleiding voorzien voor deze groep. Dit kan georganiseerd worden ofwel vanuit de meer specialistische zorg, ofwel vanuit het algemeen welzijnswerk ofwel vanuit een intersectorale aanpak
- Aanbod begeleid wonen OCMW's in de vorm van doorgangswoningen:
  - Het bovenlokaal inzetten van een netwerk van doorgangswoningen
  - Een betere samenwerking bekomen tussen de OCMW's en CAW's om het huidige aanbod efficiënter in te zetten

In de analyses van de **vorderingen tot uithuiszettingen** zien we dat er tijdens de bevragsperiode gegevens verzameld werden over 599 vorderingen tot uithuiszettingen in 179 OCMW's. Hierbij zien we dat 49.1% van deze vorderingen in de centrumsteden gemeld worden. Naar kenmerken van deze vorderingen zien we dat de meerderheid uithuiszettingen in de privémarkt betreffen. Bij negen op de tien vorderingen wordt 'huurachterstal' als aanleiding aangeduid. Tot slot zien we dat bij 57% van de vorderingen het OCMW niet op de hoogte is van het verdere verloop.

Beleidsaanbevelingen:

- Sterker inzetten op preventie van uithuiszettingen in de privémarkt
- Nood aan een meer pro-actieve en aanklampende aanpak van huurachterstand
- Meer inzetten op een aanklampende aanpak, wanneer een vordering is opgemaakt
- Preventief sterker inzetten op voorkomen van effectieve uithuiszettingen door betere communicatie met OCMW

Tot slot bespreken we de beleidsaanbevelingen voor **verdere monitoring** van de dak- en thuislozen in Vlaanderen. De voornaamste vaststellingen betreffen dat er een aantal blinde vlekken gedetecteerd zijn doorheen het onderzoek bij het in kaart brengen van de dak- en thuislozen in Vlaanderen en dat we menen dat de start voor een draagvlak van continue monitoring gelegd is, maar dit verder uitgewerkt zal moeten worden.

Beleidsaanbevelingen:*Naar doelgroep:*

- (Verder) In kaart brengen van het aanbod:
  - o Privé-initiatieven
  - o Alternatief netwerk voor dak- en thuislozen bij gebrek aan (gepaste) nood- en winteropvang
  - o OCMW-aanbod van doorgangswoningen
- Uitklaren van de positie en rol van Crisisnetwerken/crisisopvang als onderdeel van de thuislozenzorg
- Vrederegerechten aanzetten om de personen die leven onder de dreiging van uithuiszetting op een uniforme wijze te registreren

Naar monitorinstrument:

- Continue monitoring winteropvang op voorwaarde dat deze op naam gebeurt. Hierbij moet een onderscheid gemaakt worden tussen nacht- en winteropvang
- Continue monitoring in de thuislozenzorg van de CAW's mits een kritische evaluatie van de huidige variabelen en antwoordcategorieën in het We-dossier
- Op stadsniveau: straattellingen, capture -recapture methode of het inzetten van outreachers om sofaslapers te bereiken
- Uniform en continu registreren van de weigeringen
- Verbeteren van de betrouwbaarheid en geldigheid van de registratie door interpretatieruimte in te perken en door vorming te voorzien voor medewerkers
- Verbeteren van de registratie omtrent instellingsverleden (in het bijzonder het wegwerken van de non-respons op deze variabele in begeleid wonen en residentiële thuislozenzorg
- Nood aan een uniforme registratie van gebruikers van de doorgangswoningen